

та управління підприємствами / С. Я. Кісь. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2016. – 40 с.

УДК: 620.9

**ДЕРЖАВНІ ТА РИНКОВІ МЕХАНІЗМИ ОПТИМІЗАЦІЇ
ЕНЕРГЕТИЧНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ**

Проданова І. І.

iryna_prodanova@ukr.net

Рутковський А. Д.

rutkovskiy.arsen@gmail.com

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

При розробці та реалізації енергетичної політики сталого розвитку України важливу роль відіграє визначення стратегічних орієнтирів та пропорцій перспективного енергетичного балансу країни при дотриманні принципів прозорості його формування та достовірності представлених даних у натуральному та вартісному вимірах, побудованого на основі сучасних інформаційно-комунікаційних систем моніторингу.

Недосконалість механізмів реалізації державного управління та регулювання ринкових відносин разом із відсутністю належної системи контролю за рухом енергетичних потоків сприяє розвитку корупції, тіньової економіки та загальному дисбалансу національної економіки з відповідними негативними наслідками. Тому наразі ця проблема набуває особливої актуальності в контексті інтеграції енергетичних ринків України та ЄС, а також зростання цін на паливно-енергетичні ресурси.

Основою енергетичної стратегії країни є енергобаланс, як базис та механізм управління процесами поставок та споживання енергоносіїв, встановлення цін та цінових орієнтирів, енергоефективності загалом.

На сьогодні в Україні розробка балансів на основні види енергоресурсів відбувається фрагментарно, не системно та із запізненням. Протягом 2011-2015 рр. спостерігається поступове зменшення виробництва енергетичних ресурсів (табл. 1), а також їх імпорту та споживання при паралельному збільшенні експорту. Зокрема, у 2015 р. виробництво енергії загалом по Україні знизилось на 27,9 % порівняно з 2011 р. та споживання – на 33 %; імпорт відповідно на 45,6 %, експорт збільшився на 86 %. З позитивної точки зору можна відмітити скорочення частки природнього газу в структурі постачання енергії. Зменшення кінцевого споживання палива та енергії протягом аналізованого періоду викликано відповідним зниженням фізичних обсягів виробництва промислової продукції.

Середовище формування політики у енергетиці України має ключові особливості:

- нехтування інтересами споживачів;
- стримування розвитку конкуренції між видами палива (енергії);
- паритетність зміцнення ринку електроенергії та газу (сформовані олігополії).

Таблиця 1

**Виробництво та споживання енергії в Україні, 2011-2015 рр.,
тис. т нафтового еквіваленту**

рік	Постачання і споживання	Вугілля й торф	Сира нафта	Нафтопродукти	Природний газ	Атомна енергія	Гідроелектро-енергія	Вітрова, сонячна енергія	Біопаливо та відходи	Електроенергія	Теплоенергія	Усього
2011	вир-тво	40345	3407	-	15528	23762	941	10	1580	-	-	85485
	імпорт	8340	5783	7750	36179	-	-	-	-	3	-	58055
	експорт	-5587	-	-4172	-	-	-	-	-	-544	-	-10303
	спож-ня	9402	11	12237	29188	-	-	-	1040	12023	11951	75852
2012	вир-тво	40256	3414	-	15403	23653	901	53	1565	-	-	85247
	імпорт	9926	1625	8370	26590	-	-	-	1	8	-	46520
	експорт	-5192	-66	-1679	-	-	-	-	-75	-994	-	-8007
	спож-ня	9604	9	12154	26605	-	-	-	1030	11839	11865	73107
2013	вир-тво	40663	3167	-	16022	21848	1187	104	1923	-	1000	85914
	імпорт	9022	849	7258	22589	-	-	-	1	3	-	39722
	експорт	-6298	-36	-960	-	-	-	-	-65	-854	-	-8213
	спож-ня	8698	9	11275	24926	-	-	-	1118	11828	11702	69557
2014	вир-тво	31891	2817	-	15022	23191	729	134	2399	-	745	76928
	імпорт	10374	193	8117	15720	-	-	-	25	8	-	34437
	експорт	-4915	-70	-747	-	-	-	-	-502	-733	-	-6967
	спож-ня	9180	8	10141	20955	-	-	-	1201	11041	8933	61460
2015	вир-тво	17423	2618	-	14814	22985	464	134	2606	-	571	61614
	імпорт	9940	238	7887	13288	-	-	-	30	193	-	31575
	експорт	-487	-22	-90	-	-	-	-	-539	-309	-	-1447
	спож-ня	6302	8	9455	16022	-	-	-	1283	10233	7527	50831

*складено авторами на основі даних [2]

Здатність до вироблення політики реформ обмежується активністю внутрішніх суб'єктів ринку, що переважно ретранслюють вимоги і здатні до

значного спротиву новій політиці. При цьому вони виражають інтереси, як правило, комунальних або приватних власників у сфері виробництва і постачання електроенергії, тепла та інших вторинних енергоресурсів. Поряд з цим, присутній вплив державних і змішаних суб'єктів у газовому господарстві [1, с. 153].

Інституційні передумови поточного стану енергетики України пов'язані з [3, с. 46]:

- політикою соціального плюралізму (економічно необґрунтовані тарифи з широкою системою пільг і субсидій, відшкодування збитків постачальникам, субсидування енергоресурсу, стримування енергозбереження);
- витратною моделлю тарифоутворення (витратний підхід до тарифо- і ціноутворення, включення у тариф всіх фактичних витрат, створення умов для зловживань (завищення витрат, маніпулювання з обсягами));
- неефективною системою державного контролю, зокрема витрат виробників та постачальників енергії (обмеження інвестицій, зростання адміністративних витрат, навантаження на державний бюджет).

Також в Україні діють особливості правового регулювання в енергетиці, зокрема несистематизованість регуляторного поля, преференційність застосування правових норм, правова незавершеність регулювання ринку і захисту прав споживача.

Оптимізація енергетичного балансу в Україні повинна базуватися на таких пріоритетах:

- відкритість і прозорість внутрішнього енергетичного ринку, сприяння його формуванню та розвитку;
- реалізація потенціалу енергоефективності та енергозбереження;
- розвиток та використання відновлюваних та альтернативних джерел енергії;
- підтримка зростаючої ролі електроенергії, децентралізація енергопостачання та управління в енергетиці;
- збереження домінуючої ролі атомної енергетики;
- оптимізація тарифної політики, виходячи з інтересів громадянина України та реалізації компенсаційних заходів [4, с. 17];
- інноваційність та синергетичність розвитку енергетики та економіки.

Підсумувавши вище сказане можна стверджувати, що в Україні є значні проблеми з реалізацією політики оптимізації енергетичного балансу. Проте їх вирішення забезпечить підвищення рівні енергетичної безпеки країни та конкурентоспроможності національної економіки; створити реальні передумови щодо економічного зростання та соціально-економічного розвитку і, як результат, забезпечити підвищення рівня життя населення.

Список використаних джерел:

1. Бережний Я.В., Шатило О.А. Стратегічне управління в енергетиці України: механізми забезпечення національних економічних інтересів. Монографія / Я.В. Бережний, О.А. Шатило // – Івано-Франківськ: Вид-во Фоліант, 2015. – 287 с.
2. Енергетичний баланс України за 2011-2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/energ/en_bal/arh_2012.htm
3. Бережний Я.В. Інституційні пастки і розгортання інституційної кризи в Україні / Я.В. Бережний // Економіка та держава. – № 9. – 2015. – С. 46-50.
4. Дячук О.А. Прогнозні енергетичні баланси. Базовий сценарій / О.А. Дячук // Національна безпека і оборона. – № 1(150). – 2015. – С. 17–18.

УДК 65.012.8:378

КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ ЗАГРОЗАМ В ОСВІТНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

І. О. Ревак, О. Й. Хомин

*Львівський державний університет внутрішніх справ
e-mail: irynarevak@gmail.com; okhomyu@i.ua*

В умовах невизначеності національних стратегічних пріоритетів і недостатньої координації дій між інститутами законодавчої та виконавчої влади загрози освітній сфері України набувають хронічного характеру, подолання яких потребує негайного прийняття цілого комплексу правових, організаційно-управлінських та ін. заходів. Невідкладні заходи щодо протидії загрозам в освітній сфері України структуруємо за видами загроз.

З метою недопущення загрози хронічного освітньо-кваліфікаційного дисбалансу необхідно вжити таких заходів:

- залучати роботодавці до співпраці з ВНЗ, зокрема, до участі у розробленні стандартів вищої освіти, організації проходження практики студентами, вирішення питання надання першого робочого місця випускникам тощо;

- підвищити якість вищої освіти та професійну мобільність випускників ВНЗ на ринку праці шляхом інтеграції ВНЗ з науковими установами та підприємницькими структурами;

- розробити науково обґрунтовані моделі прогнозування ринку праці з урахуванням галузей національної економіки;

- реформувати систему післядипломної освіти відповідно до запитів вітчизняної економіки, потреб науково-педагогічних кадрів;